

Kniha týždňa Okno do japonskej kultúry

Aj dlhoročný milovník kníh môže byť príjemne prekvapený, keď dostane do rúk výnimočne pripravenú knihu. A nejde len o nápadité knižárske spracovanie, výborný papier či mimoriadne farebne harmonické obrázky. Dokonca ani text nemusí byť zásadne výnimočný, ako je to v tomto prípade. Opísať japonskú čerešňu v kvete sa nedá inak, len hmlistým kóanom a nie európskym jazykom, takže slová jednoducho zostávajú síce plné informácií, ale povrchné.

Zakliata vôňa

To, čo ma na knihe s menom japonského maliara Hiroshigeho na obálke očarilo, bola nečakane jemná, drevená a hodvábne papierová vôňa. Nie je to pach tlačiarň, ale skutočne v papieri a dreve zakliata vôňa, ktorá decentne vanie z knihy. Pri listovaní Hiroshigeho japonskými maľovanými pohľadnicami z prvej polovice 19. storočia priam cítite tú zvláštnu zen-budhistickú - pre mnohých fatálnu a nihilistickú - odovzdanosť plynutiu času. Dýchate pokoru, vnímate pohyb nakreslenej vody, cítite, ako sa puky chystajú rozkvitnúť. A celá táto záhrada vnemov nie je len zraková, ale aj hmatová a čuchová. Zdá sa vám to ako gýčový a idealizovaný obraz Japonska spred dvoch storočí? Áno, je to tak. Hiroshige pripomína pohľadnicové obrázky českého Josefa Ladu či našich kovačických naivistov, pôsobí ako majster jednoduchosť, v ktorom napätie je len vtedy, ak sa ho tam rozhodnete hľadať. A inak? Harmonický svet, ktorý môže jestvovať len vo vysnívanej krajine pohľadníc zo zabudnutých čias.

Plávajúci svet

V jemnom drevenom obale potiahnutom odľahčeným zamatovým plátnom sa nachádza ručne viazaná kniha. Zbierka vyše stovky obrázkov zo zbierky Ota Memorial Museum of Art v Tokiu. Ich autorom je japonský majster maľby ukiyo-e, ktorý je známy pod menom Hiroshige. Ukiyo-e nie je vlastne maľba, ale typický japonský spôsob tlače, ktorým sa na papier dostáva farba pomocou špeciálne pripravených drevených dosiek. Táto technika sa objavila v hlbínach 17. storočia, v časoch panovania šogúnov Tokugawa, v období japonskej histórie známej ako Edo. Samotný termín ukiyo-e sa dá preložiť ako obrazy plávajúceho, pohyblivého sveta. Technika si vyžadovala veľmi presnú rezbársku prácu, ktorej výsledkom bolo niekoľko drevených dosiek. Tie sa farbili podľa potreby a odtlačali na papier. Výsledkom sú obrázky pripomínajúce vzdušné akvarely. Majstri tejto techniky zachytávali žánrové obrázky prírody, života v meste, hercov kabuki či krásne ženy, rybárov a statočných samurajov. To všetko v harmonickej, jednoduchej maľbe.

Utagawa Hiroshige patrí k najvýznamnejším majstrom ukiyo-o. Žil v rokoch 1797 - 1858 a za jeho vrcholné dielo sa považuje kolekcia vyše sto obrazov zo života súdobého mesta Edo, čo nie je nič iné ako dnešné Tokio. Nádherná kniha dvojice znalcov ázijskej kultúry Lorenza Bichlera a Melanie Tredeovej je kompletom tejto majstrovskej série. Nie sú to, samozrejme, originály, ale famózný reprint v mimoriadnej knižárskej a tlačiarenskej kvalite.

Od požiarnika k maliarovi

Samotný Hiroshige nemal osud typického japonského umelca. Nenarodil sa totiž v umeleckej rodine, ale bol synom hasiča a býval v samurajskej kolónii, ktorá mala na starosti práve náročnú záchranársku činnosť. O požiare nebola núdza. Jeho nadanie si však všimli v škole, lenže tradície sa v Japonsku len tak ľahko neopúšťajú. A tak mladý Hiroshige spočiatku slúžil aj ako záchranár požiarnik a vo svojom druhom živote ako maliar. Nakoniec predsa len vyhralo maliarstvo, Hiroshige sa dostal vďaka svojmu umeniu dokonca na cisársky dvor. Definitívne rozhodnutie venovať sa tvorbe ukiyo-e padlo, keď sa zoznámil s majstrom tohto umenia, známym pod menom Hokusai. V tom čase sa už Hiroshige blížil k štyridsiatke a zistil, že tvorba grafík technikou ukiyo-e je spojením umenia a slušného obchodu. Na sklonku života sa Hiroshige stal budhistickým mníchom. Práve z tohto obdobia kontemplácie a rozhodnutia stať sa mníchom pochádza séria vyše stovky žánrových obrázkov Edo. Umelec zahynul v roku 1858, v čase, keď Edo/Tokio zachvátila veľká epidémia cholery.

Nestály svet

Kolekcia obrazov tvorí krásny pohľad do diela japonského vnímania umenia. To, čo predstavuje Hiroshigeho dielo, je ukážka maľby, ako sa spájali symboly, ako sa tvorila reč diela. Samozrejme, všetko to, čo si pomyslite, keď sa povie japonská maľba, tu je - kvitnúce sakury, bambusy akoby ševeliace vo vetre, volavky,

na pozadí hora Fudži, ľudia len ako súčasť väčšieho celku. Harmónia, kontúry namaľované tušom, jednoduché farby. Tento symbolický jazyk málokedy niečo vyruší. Ako si však listujete týmito kresbami, postupne sa pocit detského nadšenia mení na nepokoj, vnímanie nestálosti, akoby vnútorného pohybu diela. Čakáte, že sa lístoček pohne, že rybár svoju sieť hodí, že postavy sa začnú hýbať. Hiroshigeho zen-budhistické presvedčenie o nestálosti sveta sa pod jasnými kontúrami tušu a zreteľnými farbami premieňa na živý obraz slávneho, no dnes zmiznutého sveta.

Každý z obrazov môžete vnímať samostatne, pretože každému je venovaná dvojstrana. Na jednej strane reprint v skutočnej veľkosti originálu, na strane susednej text. Ku každému zo sto dvadsiatich obrazov celej série podávajú autori krátky opis (v knihe je k dispozícii vo francúzštine, angličtine a nemčine), ktorý osvetľuje jednotlivé symbolické prvky obrazov a priraduje k miestam aj historické súvislosti. Ale aj bez týchto vysvetlení hovoria obrazy svojou vlastnou rečou jemnosti, krásy a nestálosti.

Okno planéty

Isto, ďalším z rozmerov, ktoré vás nepochybne pri listovaní budú sprevádzať, sú pochybnosti intelektuálne.

Patrí sa, aby sa nám páčili vlastne gýčové žánrové obrázky? Ved' to, čo tvoril Hiroshige, je vlastne akási farbotlač, obdoba našich obrázkov svätých pre potreby obyčajných ľudí. Navyše ázijské umenie, ktoré to t'ahá k symbolickej jednoduchosti a žánrovej prostoduchosti, je pre mnohých stelesnením gýčovosti. Sakura, Fudži, lodičky, horizont temer naivistických obrázkov, kde sa o proporciách ani neuvažuje, predsa nemôžu náš európsky kritický rozum takto opantať. A predsa, možno je to tou vôňou, možno presvedčením, že aj remeslo môže mať silnú výpovednú a estetickú hodnotu, listujete si touto fascinujúco jednoduchou zbierkou žánrových obrázkov tak trochu s nostalgiou a rozochvením. Hiroshigovo Edo polovice 19. storočia na nás totiž dýcha svojím vlastným snovým životom. Obrázky pôsobia ako okno do inej - nie krajiny, ale rovno planéty. Možno práve preto je táto veľká kniha taká prít'azlivá, dýchajúca iným svetom, než sme zvyknutí.

A keď k tomu pridáte mimoriadne kvalitný papier, skvelú tlač a nádherné balenie, knihu, ktorá vás poteší, šokuje a prekvapí, máte na svete. Mimochodom, nie je až taká drahá, ako pôsobí.

Lorenz Bichler, Melanie Tredeová: Hiroshige / Taschen

Foto popis|

O autorov| Martin Kasarda, Autor je spisovateľ